

A PÉNZFORGALMI SZOLGÁLTATÁSOK VÁLTOZÓ PIACA¹

Czímer József

Ezt a dolgozatot a többi hasonló témájútól némiképpen eltérőnek számom. Természetesen szó lesz a legújabb fizetési rendszerekről, amelyeket a lakosság is ismerhet, de arról is írni kívánok, hogy ezen új szolgáltatások minimális mennyiségű olyan közös infrastruktúrán bonyolódnak le, amelyek számtalan rendszert kiszolgálhatnak.

A téma tárgyalásának másik sajátossága, hogy igyekszik nem túl tudományos lenni, mert a szerző sokéves tapasztalata azt mutatja, hogy még a bankokban a pénzforgalom területén dolgozó szakemberek sem látják át a pénzforgalmi szolgáltatások által biztosított, teljes értékláncot. A jelen dolgozat megírásának a célja az volt, hogy megmutassa az olvasónak, mit lát a fizetési szolgáltatást igénybe vevő, és mi van ténylegesen a háttérben. Be szeretném mutatni ennek a rendszernek a teljes interakcióját.

JEL-kódok: G20, G21, G23

Kulcsszavak: pénzforgalmi szolgáltatás, bankkártyafizetések, mobilfizetések, fizetési infrastruktúra

Annak ellenére, hogy az Európai Parlament 2015. október 8-án elfogadta az Európai Bizottság javaslatát a biztonságosabb és innovatívabb európai pénzforgalmi szolgáltatásokról (**PSD2**), e munkában alapvetően a **PSD1**-ből idézek. Teszem ezt két okból: az egyik az, hogy a **PSD2** még nem joghatályos, a másik ok pedig az, hogy a mostani témánkat illetően jelentős szövegváltozások nem történtek.

Csak emlékeztetőül: a **PSD2** bevezetésének a célja a **PSD1** kiváltása volt egy korszerűbb szabályozással. Az egyes konkrét célok a következők:

- a szabályozás egyes bizonytalanságainak csökkenése;
- a pénzforgalmi szolgáltatók működési szabadságának növelése;
- a fogyasztóvédelem erősítése;
- az innováció erősebb támogatása;
- a verseny növelése a piacon;
- új fizetési módszerek bevezetésének támogatása.

---

¹ A jelen tanulmány célja, hogy összefoglalja és vezető pénzforgalmi tanácsadó cégek véleményét. A cégek jelentős része London Cityben tevékenykedik, ezért a példák jó része is az Egyesült Királyságból való.

A PSD₂ két fő hatása a következő lesz:

- elfogadja az ún. Third Party Payment (harmadik fél hozzáférése – TPP) szabályt;
- az ún. Access to Accounts (számlához való hozzáférés – XS2A) szabály kötelezi a bankokat arra, hogy API igénybevételevel harmadik félnek is számlainformációkat adjon abban az esetben, ha az ügyfél ehhez hozzájárul.

Miután a transzpozíciónak nincs pontos határideje, és néhány részletszabály kidolgozásra vár, még vannak bizonytalanságok, de az biztos, hogy a PSD₂-nek jelentős szerepe lesz a fizetési szolgáltatási piac alakításában. Éppen ezért úgy gondoljuk, hogy egy későbbi időpontban szükséges lehet majd megjelentetni egy csupán ennek a szabályozásnak és a megvalósításának szentelt cikket.

1. MI IS EGY FIZETÉSI TRANZAKCIÓ?

MI A FELADATA A PÉNZFORGALMI SZOLGÁLTATÁSI IPARÁGNAK?

Egy fizetési tranzakció önmagában nagyon egyszerű szolgáltatás: egy meghatározott pénösszeget kell egy „fizetési számláról” egy másik „fizetési számlára” eljuttatni.²

- Egy **fizetési számla** a PSD I. cím 1. cikkben a következők szerint meghatározott Pénzforgalmi szolgáltató könyveiben megnyitott elektronikus bejegyzés:
  1. Ez az irányelv meghatározza azokat a szabályokat, amelyeknek az alapján a tagállamoknak a pénzforgalmi szolgáltatók alábbi hat típusát kell megkülönböztetniük:
    - a) hitelintézetek, a 2006/48/EK irányelv 4. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében;
    - b) elektronikuspénz-kibocsátó intézmények, a 2000/46/EK irányelv 1. cikke (3) bekezdésének a) pontja értelmében;
    - c) a nemzeti jog értelmében pénzforgalmi szolgáltatás nyújtására jogosult, postai elszámoló központok;
    - d) az ezen irányelvben meghatározott pénzforgalmi intézmények;
    - e) az Európai Központi Bank és a nemzeti központi bankok, amennyiben nem monetáris hatósági vagy egyéb hatósági jogkörben járnak el;

² 14. „Fizetési számla”: a pénzforgalmi szolgáltatás egy vagy több igénybe vevőjének a nevére nyitott olyan számla, amely fizetési műveletek teljesítésére szolgál. Az Európai Parlament és a Tanács 2007/64/EK irányelve a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról és a 97/7/EK, a 2002/65/EK, a 2005/60/EK és a 2006/48/EK irányelv módosításáról, valamint a 97/5/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (2007. november 13.).

- f) a tagállamok, regionális vagy helyi hatóságai, amennyiben nem hatósági jogkörben járnak el.
2. Ez az irányelv meghatározza továbbá a pénzforgalmi szolgáltatások feltételeinek átláthatóságára és a tájékoztatási követelményekre vonatkozó szabályokat, valamint a pénzforgalmi szolgáltatásokat igénybe vevők és a pénzforgalmi szolgáltatók jogait és kötelezettségeit a rendszeres vagy üzleti tevékenységként folytatott pénzforgalmi szolgáltatói tevékenységgel összefüggésben.
- **Számlavezetés:** a pénzforgalmi szolgáltatók által fenntartott és vezetett rendszer, amely a szolgáltató által fenntartott számlákból áll, függetlenül attól, hogy azok folyószámlák, hitelszámlák vagy egyéb típusú – például letéti – számlák. Annak ellenére, hogy egyes pénzügyi szabályozások tartalmaznak még papíralapú elszámolásokat – pl. csekket –, manapság már minden számlanyilvántartás elektronikus rendszerben zajlik.

2. A SZABÁLYOZÁS HATÁSA A FIZETÉSI PIACRA

2.1. SEPA-keretszerződés

1999. szeptemberében az Európai Központi Bank a következő sajtóközleményt tette közzé: „Az euró bevezetése ellenére jelentős különbség áll fenn a nemzeti és a határokon átívelő retail fizetési rendszerek között (...). Az egységes pénz alkalmazása kétségtelenül egy egységes fizetési rendszer felállítása mellett szól.”³ 2000. novemberében *Frits Bolkestein* európai uniós biztos, aki akkor a belső piacok és az adózás kérdéseiről felelt, megismételte a gondolatot: „Az [Európai] Bizottság politikai célja nyilvánvalóan egy modern Egységes Euró Fizetési Övezet létrehozása az EU egész területére, egy olyan övezet, amelyen belül a fizetési rendszereken belül sincsenek határok.”⁴

A fenti cél elérése érdekében az EU törvényalkotói, azaz az Európai Parlament, az Európai Tanács és az Európai Bizottság több intézkedést is hozott, és több olyan jogi normát fogadott el, amelyek elősegítik az egységes eurófizetési piac létrehozását.

---

3 A szerző fordítása.

4 A szerző fordítása.

2.2. Általános európai keretintézkedések

Az Európai Bizottság jogosult arra, hogy jogszabályi javaslatokat tegyen. Ezeket a társ jogalkotóknak, azaz az Európai Parlamentnek és a tagországokat képviselő Európai Tanácsnak is el fogadnia. A legtöbb európai jogszabályt az Európai Parlament és az Európai Bizottság – ún. „rendes jogalkotási eljárás” során – közösen fogadja el. Ez az eljárási rend azonos szintű jogokat ad úgy a Parlamentnek, mint a Bizottságnak a kérdések igen széles körére.

Az EU-direktívák (irányelvek) a jogalkotási folyamat olyan végeredményei, amelyeket minden tagországban meg kell valósítani, el kell érni. A nemzeti hatóságoknak be kell illeszteniük nemzeti jogrendjükbe ezeket a célokat, azaz adaptálniuk kell a direktívákat, ugyanakkor igen nagy szabadságot élveznek abban, hogy ezt hogyan tegyék meg. Egy EU-direktíva nemzeti transzpozíciója olyan szöveg, amelyet az adott tagország megfelelő szervei fogadnak el azért, hogy az irányelv céljait nemzeti jogi normává tegyék.

Az EU-rendeletek jelentik az unió jogszabályrendszerének legközvetlenebb formáját. Elfogadásuk után azonnal joghatályosak a tagországok mindegyikében, a nemzeti jogszabályokhoz hasonlóan. Ez azt is jelenti, hogy a nemzeti hatóságoknak nincs tennivalójuk a jogrendszerbe integrálással.

2.3. A 260/2012/EU rendelet meghatározza a kötelező SEPA-migrációt

2012. februárjában az uniós jogalkotók elfogadták a 260/2012/EU rendeletet, amely meghatározza az euróban teljesítendő kredittranszferek és a közvetlen beszedések műszaki és üzleti feltételeit, megváltoztatva a 924/2009/EU rendelet előírásait (SEPA-rendelet). A SEPA-rendelet 6. fejezet (1) és (2) pontjai meghatározzák, hogy a kredittranszfereket és a közvetlen beszedéseket a rendelet 2014. február 1-jén kibocsátott mellékletének 5. pontjában meghatározottak szerint kell lebonyolítani, a rendeletben meghatározott kivételek figyelembe vételével. Nem euró fizetési rendszert alkalmazó országok esetében ez a határidő 2016. október 31. Ezek az előírások a gyakorlatban azt jelentik, hogy a megadott határidőkben a SEPA Credit Transfer (SCT) és a SEPA Direct Debit (SDD) szabályozások váltják fel a meglévő nemzeti rendszereket.

2014. január 9-én az Európai Bizottság egy új EU-rendeletet kezdeményezett, amely a meglévő rendeletet megváltoztatva, hat hónapos késleltetési lehetőséget adott az átmenet lebonyolítására. Ez a döntés az euróterületekre vonatkozó, 2014. február 1-jei határidőre adott bizonyos haladékot.

2014. februárjában az Európai Parlament és az Európai Tanács egy új rendeletet fogadott el, amely egyes pontjaiban megváltoztatta a 260/2012/EU rendeletet: „A 260/2012/EU rendelet 16. fejezetének 1. paragrafusa helyébe a következő szabályozás lép: (...) A 6. fejezet (1) és (2) pontjainak hatálytalanításával a pénzforgalmi szolgáltatók (PSP) 2014. augusztus 1-jéig bonyolíthatják le a kredittranszfereket és a közvetlen beszedéseket a jelenlegi rendeletben előírttól eltérő formátum felhasználásával. Az [EU] tagállamok a 6. fejezet (1) és (2) pontjaiban előírt szabálytalansági eljárásokat 2014. augusztus 2-től fogják alkalmazni. Az Európai Bizottság megállapítása szerint ez az eljárás nem változtatja meg a SEPA-migráció 2014. február 1-jére tervezett, formális határidejét.” Következésképpen a 260/2012/EU rendelet 6. fejezetének (1) és (2) pontjai, amelyek a 2014. február 1-jei határidőt meghatározzák, nem változnak.

Az Európai Unió hivatalos lapja, az *Official Journal* 2014. március 20-án tette közzé az Európai Parlament és az Európai Tanács 2014. február 26-án keltezett 248/2014/EU rendeletét, amely megváltoztatta a 248/2014/EU rendeletnek a kredittranszferek és közvetlen beszedések migrációjára vonatkozó pontjait. A 248/2014/EU rendelet 2. pontja megállapítja: „A jelen rendelet az *Official Journal*-ban való megjelenését követő napon lép életbe. A hatálybalépés retroaktív, dátuma 2014. január 31.”

Az eurózóna egyes országai egymástól eltérő időrendeket vezettek be, kihasználva azt a lehetőséget, hogy a nem SEPA-komfort formátumot további időpontig alkalmazhatják. Egyes országok kihasználták a rendelkezésükre álló, teljes hat hónapot, míg mások rövidebb időpontot határoztak meg, amelyet egyeztettek az Európai Bizottsággal, az Európai Parlamenttel és az Európai Tanáccsal.

2.4. A belső piaci pénzforgalmi szolgáltatások

Az Európai Parlament és a Tanács 2007/64/EK irányelvét (2007. november 13.) a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról, amelyet általában PSD-nek rövidíténe, a legtöbb tagország 2009. november 1-jéig adaptálta a nemzeti jogrendszerekbe. A PSD célja egy egységes, modern és átfogó szabályrendszer megállapítása az Európai Unióban minden elektronikus fizetési rendszerre, nem csak a SEPA-fizetésekre. A PSD nem egy „SEPA-irányelv”, hanem egy soha nem látott, nagyon széles, nagyon átfogó és ambiciózus jogi rendszer, amely meghatározza az Európai Unió pénzforgalmi szolgáltatási rendszerét. A PSD nagyon jelentős lépés a SEPA közvetlen beszedések rendszerének kivonása szempontjából, ugyanis a PSD egységes rendszert vezet be a közvetlen beszedések autorizációjának és visszavonásának a szabályozására.

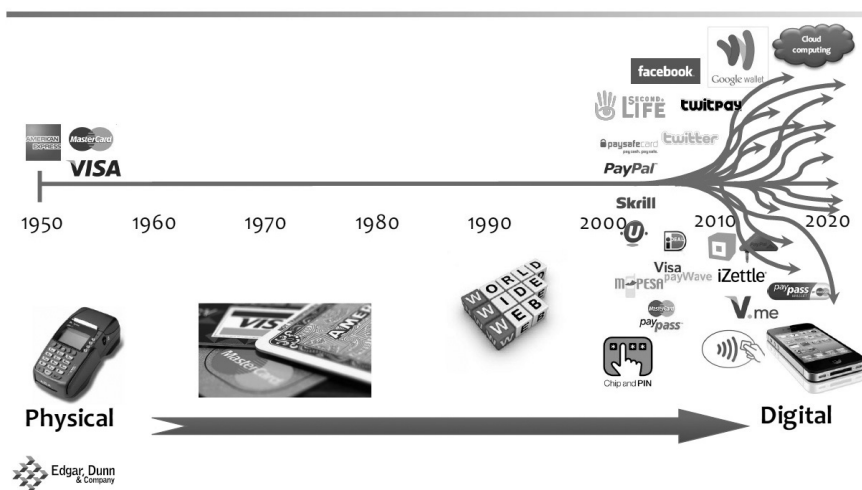
A PSD 87. szakasza előírta az Európai Bizottságnak, hogy 2012 novemberében készítsen egy jelentést a PSD működésének tapasztalatairól és hatásairól, valamint esetleges revíziójáról. 2013. július 24-én az Európai Bizottság elkészített egy „pénzforgalmi jogalkotási csomagot”, amely tartalmazza a PSD2-re vonatkozó javaslatot is (lásd a fenti bevezető szakaszt).⁵

3. MILYEN FIZETÉSI ESZKÖZÖKET LÁT A FELHASZNÁLÓ?

3.1. Bankkártyák a Diners Clubtól az érintésmentes kártyáig

1. ábra

Innovációk a fizetési módokban

Forrás: Sidenius (2015)

A bankkártyák mintegy hatvan évének bemutatása előtt a szerző bemutatja az Edgar, Dunn & Company londoni tanácsadó cég által készített ábrát; úgy gondolom, hogy teljesen érthető. Világosan látható, hogy a fejlődés két eléggé elkülöníthető szakaszra oszlik: az első, mintegy ötven év a bankkártyáké, majd következik a „virágozzék száz virág” időszaka. A fejlődést természetesen csak részben határozták meg a pénzforgalmi szolgáltatások igényei, azokat a robbanásszerűen létrejött műszaki fejlesztések tették lehetővé. A tapasztalat azt mutatja, hogy a technológiai fejlesztések mindig előrébb járnak, mint az azok alapján létrejövő, konkrét

⁵ <http://www.europeanpaymentscouncil.eu/index.cfm/about-sepa/sepa-legal-and-regulatory-framework/>

üzleti megoldások. Egy új fejlesztés piacosításához általában öt-tíz év szükséges. (Egy egyszerű példa: az érintésmentes technológiát már az 1990-es évek elején használtuk a sípályákon fizetésre, de csaknem 15 év kellett ahhoz, hogy a technológia a bankkártya piacon is elterjedjen.)

A szerző véleménye szerint hasznos, ha a dolgozat e szakaszában részletes történeti időrendet ad a bankkártyapiac fejlődéséről.

- 1950: Négy úr egy vacsorázó asztalnál létrehozza a vacsorázók fizetési klubját, azaz a Diners Club társaságot.
- 1951: Megjelenik az első tényleges hitelkártya.
- 1958: Egy fontos szereplő, az Amex is megjelenik a piacon.
- 1958: A BankAmericard is megjelenik a piacon, ez alakul át később Visává.
- 1965: Az Eurocard megalakul Brüsszelben.
- 1967: A Barclays Bank bemutatja az első ATM-et.
- 1979: Megjelenik a MasterCharge, amely később MasterCard néven a piac egyik legfontosabb szereplőjévé válik.
- 1988: Megjelenik az első széles körben használt PIN kód.
- 1992: Az Eurocheque és az Eurocard összevonásával megalakul az Eurocard.
- 2002: Az Eurocard akvirálásával a MasterCard létrehozza a MasterCard Worldwide szervezetet.
- 2005/6: A debitkártyás fizetések összege meghaladja a hitelkártyás fizetéseket. Ez fontos lépés, mert ezzel a bankkártya hiteleszközből fizetési eszközzé válik.
- 2007: A Barclaycard elindítja az első érintésmentes kártyás fizetést az Egyesült Királyságban.
- 2010: A kínai Union Pay kártyaszámban meghaladja az addigi legnagyobb rendszert, a Visát.
- 2015: A Transport for London az egész rendszerén bevezeti az érintésmentes bankkártya használatát.

A következő összesítések a 2014-es helyzetet mutatják:

	Kártyafizetések összesen	Tranzakciószám	Kibocsátott kártyák száma
	milliárd USD	milliárd darab	millió darab
Visa	3,4	30,0	90,3
MasterCard	2,3	25,0	41,0
China Union Pay	1,6	7,0	391,0
Összesen	7,3	62,0	522,3

Forrás: Lafferty Csoport, 2015

Áttekintve a bankkártyapiac fejlődését, megállapítható, hogy a fejlődés egyik fő iránya a biztonságot célozta. Úgy gondolom, hogy a legkomolyabb lépés ezen az úton az EMV-szabvány (Eurocard/MasterCard/Visa) 1992-ben történt elfogadása volt. Ez a lépés jelentősen csökkentette a csalások számát azokban az országokban, ahol alkalmazzák is.

A műszaki fejlesztők azóta is számtalan új biztonsági megoldást fejlesztettek ki és fognak kifejleszteni – olyanokat, mint a tokenizáció vagy a biometria azonosítás –, de az ezzel a témával foglalkozó Europol-jelentés szerint a chip&PIN azonosítás megfelelő biztonságot nyújt Európában, és a jövő évtől az Egyesült Államokban is. Minden további megoldás alkalmazása a költség/haszon arányon múlik majd.

A másik nagy lépés az érintésmentes technológia bevezetése volt. A legjobb példa erre az Egyesült Királyság, ahol a teljes londoni közlekedési rendszeren lehet bankkártyával fizetni, kihasználva a gyorsaság nyújtotta előnyöket. A gyors fejlődés következtében ma az Egyesült Királyságban a UK Cards Association statisztikája alapján 74,5 millió érintésmentes bankkártya van forgalomban, a Transport for London rendszeren pedig az utasok mintegy 60 százaléka használja azt napi rendszerességgel (TfL-statisztika).

Éppen a fizetési gyorsaság miatt sok fizetési szakértő úgy gondolja, hogy a kártyák világában az érintésmentes kártyáké a jövő. A TfL élő gyakorlata, tapasztalata mutatja, hogy ezzel a technológiával tömegszerű fizetési műveleteket lehet lebonyolítani anélkül, hogy a biztonság csorbulna.

3.2. Mobilfizetések

Az iparági definíció szerint mobilfizetésnek nevezünk minden olyan fizetést, amelyet mobiltelefon használatával kezdeményeznek. A Wikipedia meghatározása szerint a mobiltelefon olyan telefonkészülék, amellyel vezetékes kapcsolat nélkül lehetséges beszéddel vagy egyéb módon kommunikálni, vagyis hordozható. A működéséhez szükséges egy mikrohullámú kommunikációs hálózat és maga a „mobilnak” mondott, hordozható készülék, ami lehetővé teszi a hozzáférést a hálózathoz, amelyen szöveg-, beszéd-, kép-, video- és adatátvitel is lehetséges. A meghatározás szerint tehát a mobiltelefon olyan számítástechnikai eszköz, amelyet az adatátviteli funkció fizetési adatok átvitelére is képessé tesz.

Az 1. fejezetben meghatároztam, mit is jelent egy fizetési tranzakció. Ahogy az előző bekezdésben írtam, a mobiltelefon probléma nélkül használható fizetési adatok továbbítására, de csakúgy nem lehet önálló fizetőeszköz, mint ahogyan egy bankkártya sem lehet az.

A számítástechnikai fejlesztők kedvelt terepe a mobilfizetési rendszerek létrehozása: a McKinsey adatai szerint több mint ötszáz rendszert fejlesztettek ki a világon, amelyek közül csak néhány tucat a sikeresnek mondható. Hangsúlyoznunk kell ugyanakkor, hogy csak azok a rendszerek váltak sikeressé, amelyek nem próbáltak minden lépést megoldani a fizetési folyamatban (a Zapp-rendszerről később lesz szó).

A Lipis & Lipis, egy neves berlini fizetési tanácsadó cég *„Mi is a helyzet a mobiltelefonokkal?”* (Mobile Payments Beyond the Hype) című tanulmányában a következő módon csoportosította az alkalmazásokat:

<i>Bankkártyás fizetésre alkalmas rendszerek:</i>	iZettle Square thumpzup CardEaseMobile EzoTap ApplePay*
<i>Klíringházon keresztüli e-fizetésre alkalmas rendszerek:</i>	swish
<i>P2P-fizetésre alkalmas rendszerek</i>	M-Pesa Pingit (Barclays Bank, az FPS-rendszeren működik) PayM* (az FPS-rendszeren működik) swish Bank of Ireland PayPal (e-money rendszer)
<i>A mobiltelefon mint autentikációs eszköz</i>	HSBC
<i>A mobiltelefon mint token</i>	StarbucksCard

Megjegyzés: *A szerző kiegészítése.

A kérdés itt is ugyanaz: mit is jelent egy fizetési tranzakció? Ahogy azt korábban meghatároztam, a fizetési tranzakció során egy adott pénzmennyiséget mozgatnak két számla között. Ebben a rendszerben a mobiltelefon nagyon hasznos adatátviteli rendszer lehet, de egy dolog szükséges a tranzakció lebonyolításához, mégpedig az **infrastruktúra!**

4. A FIZETÉSI ÁGAZAT INFRASTRUKTÚRÁJA

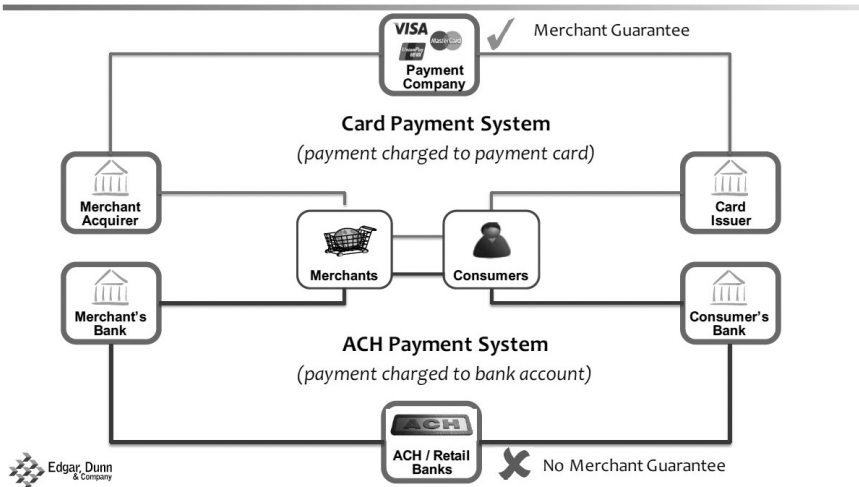
Jól ismert tény, hogy a pénz régóta létezik, lehetőséget adva arra, hogy különböző denominációit egymásra váltsuk. A pénz transzferálása, azaz „mozgatása” sokkal egyszerűbb feladat volt. A „banco”-k, majd a bankok (elsőként a Monte dei Paschi di Siena) megjelenésével felmerült a pénz bankok közötti mozgatásának az igénye. Később megjelentek a központi bankok, velük pedig annak a lehetősége, hogy ugyanakkor „giro”, azaz elszámoló intézmények is legyenek.

A technológiai fejlődés következtében már csak specializált, fejlett technológiával rendelkező intézmények voltak képesek lebonyolítani a „giro” funkciókat, másnéven az elszámolóházak funkcióit. A klíringházak megjelenésével párhuzamosan jelent meg az első bankkártyakibocsátó és -elszámoló rendszer, a Diners Club, majd létrejött a többi kártyarendszer, amely bizonyos fokig konszolidálódott is. Így a fejlődés ma két típusú elszámoló rendszernél, azaz kétfajta infrastruktúránál tart:

- 1) Klíringházak, azaz angol rövidítéssel az ACH-k
- 2) Fizetési kártya-rendszerek

2. ábra

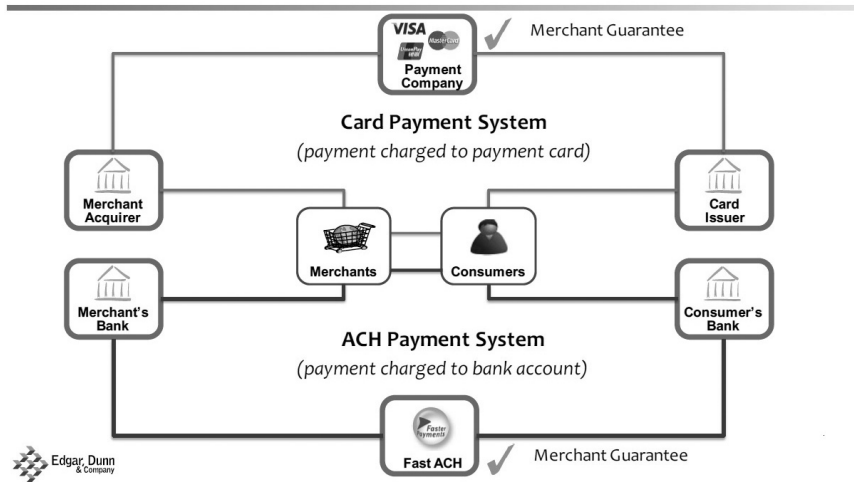
Klíringházak és fizetési kártya-rendszerek összevetése.

Forrás: Sidenius (2015)

3. ábra

Klíringházak és fizetési kártyarendszerek összevetése 2.

Forrás: Sidenius (2015)

Az ábrákat az eredeti angol nyelven közöljük, de adunk egy rövid szöveget az általános érthetőség kedvéért:

ACH Payment System	klíringházi elszámolási rendszer
ACH	klíringház
Card Issuer	kártyakibocsátó
Card Payment System	fizeteskártya-rendszer
Consumer	fogyasztó
Consumer's Bank	fogyasztó bankja
Fast ACH	azonnali fizetési rendszer
Merchant Guarantee	fizetési garancia a kereskedő részére
Merchant's Bank	kereskedő bankja
Merchants Acquirer	kereskedő kártyaelszámolója
Merchants	kereskedő
Payment charged to bank account	közvetlenül a bankszámla terhére lebonyolított fizetés
Payment charged to payment card	bankkártya ellenében lebonyolított fizetés

A 2. és 3. ábra a jelenleg létező fizetési infrastruktúrákat ábrázolja. A két ábra között nagyon kicsi a különbség, ami azonban egy új korszak kezdetét is jelzi az elszámolásokban.

A 2. ábra legalján levő kockában a következő szöveg látható: „ACH/Retail Banks”, a kocka mellett pedig a kereszt azt jelzi, hogy ez a fizetési rendszer a kereskedőnek nem nyújt fizetési garanciát, azaz a pénz beérkezésében csak annak jóváírásakor lehet biztos.

A világ szinte minden elszámoló háza – 19 kivételével – ebben a rendszerben működik.

A 3. ábrán ugyanebben a kockában a következő szöveg látható: „Fast ACH”, ami azt jelenti, hogy az azonnali fizetési szolgáltatásokat nyújtó elszámolóházak az átutalt összeget mintegy 15-20 másodpercen belül jóváírják a kedvezményezett számláján; ez ugyanazt a garanciát nyújtja, mint a kártyafizetési rendszerekben alkalmazott autorizáció.

Ahhoz, hogy egy elszámolóházat azonnali fizetési szolgáltatónak lehessen tekinteni, a szolgáltatásoknak a következő feltételeknek kell megfelelniük:

- a fizetési művelet fizetési számláról fizetési számlára történik;
- az átutalás visszavonhatatlan;
- a szolgáltatás 365/7/24 rendszerben működik;
- a teljesítés azonnali (~ 15-20 mp);
- a visszaigazolás azonnali;
- a feldolgozás teljesen automatikus.

A Capgemini/RBS „World Payment Report 2015” kiadványa szerint a következő elszámolási rendszerek felelnek meg – legalábbis a kiadvány készítésének időpontjában – ezeknek a feltételeknek:

- Bankgirot (Svédország)
- Elixir (Lengyelország)
- Fast And Secure Transfers (FAST) (Szingapúr)
- Faster Payments Service (FPS) (Egyesült Királyság)
- Internet Banking Payment System (IBPS) (Kína)
- Immediate Payment Service (IMPS) (India)
- Instant Payment System (Norvégia)
- NIBSS Instant Payment (NIP) System (Nigéria)
- Real Time Payments, 24/7 (Nets) (Dánia)

Ugyanezen jelentés megállapításai szerint a világon még tíz olyan elszámolóház van, amelyik megközelíti a fenti kritériumokat.

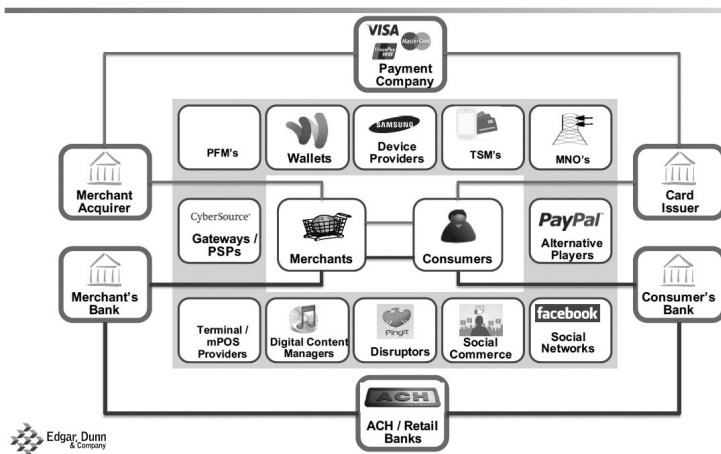
Az azonnali fizetési rendszerek előnyeiről a záró fejezetben lesz szó, amikor bemutatom a pénzforgalmi szolgáltatások piacának lehetséges fejlődési irányait.

Az infrastruktúráról szóló fejezet lezárásához ismét az Edgar, Dunn egy ábráját hívjuk segítségül. A 4. ábra két része nagyon pontosan bemutatja a fizetési infrastruktúra dualitását. Az ábra felső része, amely a kártyakibocsátók és a kereskedők, illetve kártyaelfogadók közötti kapcsolatot mutatja, tartalmazza a kártyarendszereket – Visa, MasterCard, China Union Pay, Amex stb. –, amelyeken keresztül a bankkártyával kezdeményezett fizetések zajlanak, beleértve azokat a fizetéseket, amelyeket a bankkártyák adatait tartalmazó mobiltelefonról kezdeményeztek a felhasználók (pl. ApplePay).

Az ábra alsó része, amelyik a fogyasztó bankját köti össze a kereskedő bankjával, az elszámolóházakat mutatja, függetlenül attól, hogy azok a hagyományos RTGS (Real-Time Gross Settlement System), vagy pedig az azonnali fizetések rendszerében működnek. Az ábra összességében azt mutatja, hogy bármilyen kiskereskedelmi fizetés történjen, azt bármilyen eszközzel kezdeményezzék is, az elszámolás a létező két rendszertípus valamelyikén történik.

4. ábra⁶

A mai alkalmazások mögött álló két típusú fizetési rendszer

Forrás: Sidenius (2015)

4.1. Elektronikus pénz

Az egyetlen olyan monetáris eszköz – pénz – fizetési rendszer, amely nem az elszámolóházak vagy a kártyafizetési rendszerek igénybevételével történik, az elektronikus pénzkibocsátók által kibocsátott, különféle e-pénzek köre. Ezt a tevékenységet európai szinten az Európai Parlament és a Tanács 2009. szeptember 16-án elfogadott 2009/110/EK irányelve az elektronikuspénz-kibocsátó intézmények tevékenységének megkezdéséről, folytatásáról és prudenciális felügyeletéről, a 2005/60/EK és a 2006/48/EK irányelv módosításáról, valamint a 2000/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szabályozza.

Az irányelv 8. szakasza szerint: „Az elektronikus pénz fogalom meghatározásának ki kell terjednie az elektronikus pénzre, amelyet akár az elektronikuspénzbirtokos a birtokában lévő fizetési eszközön tart, akár egy távoli szerveren tárolnak és az elektronikus pénz birtokosa egy külön elektronikuspénz-számláról fér hozzá. E fogalom meghatározásnak megfelelően tágának kell lennie ahhoz, hogy ne akadályozza a technológiai innovációt, és ne csak a piacon ma elérhető elektronikuspénz-termékekre, hanem a jövőben kifejleszthető termékekre is kiterjedjen.”

Az európai szabályozásnak megfelelően, ezt a meghatározást kell a tagországoknak alkalmazniuk, ugyanakkor a meghatározás röviden azt jelenti, hogy az elektronikus pénz elektronikus adathordozón tárolt monetáris eszköz. Eredetileg, amikor az elektronikus pénz az 1990-es években megjelent – pl. a Geldkarte Németországban vagy a Proton kártya Belgiumban –, az elektronikus tárlóeszköz a kibocsátott kártya chipje volt, de manapság a chipet teljesen felváltotta a szerveren tárolt elektronikus pénz, mint akár a legnagyobb forgalmú PayPal, vagy az egyetlen magyar kibocsátó, a Barion által kibocsátott elektronikus pénz.

Amikor az irányelv kidolgozása zajlott 2008–2009-ben, a szabályozó intézmények azt feltételezték, hogy az elektronikus pénz jóval nagyobb szerepet játszik majd. A várakozások között az is szerepelt, hogy a nagy adattovábbítási kapacitással rendelkező mobiltelefon-szolgáltatók is csatlakoznak ehhez a piachoz. Végül is az egyetlen Vodafone kivételével, amely az M-Pesa rendszert üzemelteti, egyik cég sem vállalta azt, hogy a nagyon szigorú pénzügyi szabályozási rendszernek megfelelő rendszert létrehozza. Magyarországon pár szárnypróbálgató rendszer mellett az egyetlen MNB-engedéllyel rendelkező, elektronikus pénzkibocsátó rendszer a Barion.

5. NÉHÁNY GONDOLAT A FIZETÉSI IPARÁG JÖVŐJÉRŐL

Átgondolva a fizetési iparág fejlődésének kérdéseit, három területet különböztethetünk meg egymástól:

- Elszámolóházak (ACH-k)
- Az elszámolóházak szolgáltatásait igénybe vevő fizetési szolgáltatások
- Bankkártyarendszerek

5.1. Elszámolóházak (ACH-k)

Ahogy azt korábban tárgyaltam, manapság alapvetően két típusú elszámolóház létezik. Legtöbbjük a tradicionális RTGS (Real-Time Gross Settlement – valós idejű bruttó fizetés) rendszert használja. Természetesen e cégek rendszereit is folyamatosan fejlesztik – például azzal, hogy az elszámolási ciklusok rövidülnek –, de bármilyen fejlesztést is hajtanak végre ezek a rendszerek, csak úgy tudnak működni, hogy az indító bank által előkészített batch átutalásokat bonyolítják le, amelyet aztán a fogadó bank oszt szét a jóváírandó számlákra.

Az azonnali fizetési rendszer alapvetően más típusú szolgáltatást nyújt. E fizetési rendszerben az utalást közvetlenül a bank ügyfele kezdeményezi, és a jóváírás is azonnal a kedvezményezett fizetési számláján történik. A pénzeszegek ilyen gyorsaságú és típusú átutalása jelentős előnyöket biztosít a rendszerben részt vevőknek.

Makrogazdasági szinten az azonnal fizetési rendszer olyan megfogható előnyöket kínál, mint a nemzeti likviditás növekedése a fizetési rendszer hatékonyságán keresztül, ami végül is GDP-növelő tényező. A rendszer előnyei közvetlenül jelentkeznek a kormányoknál, mivel az adók gyorsabban érkeznek be, de jelentős előnyöket biztosíthatnak a központi bankoknak és más állami intézményeknek például azzal, hogy az állami kifizetéseket is később kell indítani ahhoz, hogy időben odaérjenek.

Egy nemzetgazdaság számára talán a legláthatóbb előny a pénz forgási sebességének jelentős növekedésében mutatkozik meg, de előnyt jelent az is, hogy a központi bank új eszközre tesz szert a monetáris folyamatok közben tartásához.

Egy azonnali fizetési rendszer komoly lehetőségeket biztosít a bankok és már pénzforgalmi szolgáltatók részére ahhoz, hogy újabb, gyorsabb fizetési szolgáltatásokat vezessenek be, és kihasználják az okostelefonok által nyújtott előnyöket (lásd később).

Az azonnali fizetési rendszer gyorsaságából fakadó előnyök a vállalati és a kormányzati szférában is jelentkeznek, mindkét esetben úgy is, mint fizető feleknél és úgy is, mint fizetést fogadó feleknél. A rendszer lehetőséget ad a társaságoknak

likviditásuk hatékonyabb menedzselésére, arra, hogy úgy a kifizetéseket, mint a befolyó összegeket pontosabban tervezzék. Jelentős előnyök keletkeznek abból is, hogy a lehetőséget csak digitálisan lehet igénybe venni, azaz a vállalatoknak megfelelő felkészültséggel kell rendelkezniük.

A magánfogyasztók vagyoni helyzetüktől függetlenül odafigyelnek arra, hogy fizetéseiket a legnagyobb hatékonysággal tervezzék, teljesítsék. Abban érdekeltek, hogy a lehetőség szerint minél később kelljen elindítaniuk egy fizetést, és bevételeik a lehetőségekhez képest mielőbb beérkezzenek. Egy azonnali fizetési rendszer megadja ezt a lehetőséget a fogyasztóknak.

A fentieket összegezve, szeretném *Eddie Kealt*, az IBM Europe Bankok és Pénzpiacok részlegének európai vezetőjét idézni, aki a 2014. évi londoni Future Money konferencián azt mondta előadásában, hogy az azonnali fizetési rendszerek bevezetésére mintegy tíz éven belül a pénzügyi szabályozó hatóságok fogják kötelezni a szolgáltatókat.

5.2. Az elszámolóházak szolgáltatásait igénybe vevő fizetési szolgáltatások

Az azonnali fizetési rendszerek által kínált lehetőségek lehetőségeket biztosítanak az egyes pénzforgalmi szolgáltatóknak is ahhoz, hogy az új infrastruktúrát felhasználva új, speciális szolgáltatásokat nyújtsanak. Ezzel az új szolgáltatások létrejöhetnek

- egy résztvevő partner szolgáltatásaként → a Barclays Bank Pingit rendszere;
- a szolgáltatói közösség megoldásaként → a Payments UK PayM mobilfizetési rendszere, valamint
- egy arra létrejött vállalkozás megoldásaként → a VocaLink Zapp rendszere.

5.3. Pingit

A Barclays Bank Pingit rendszere az Egyesült Királyságban működő mobiltelefonfizetési rendszer. A bank 2012 februárjában indította be, és először a bank azoknak a folyószámlával rendelkező magánügyfeleinek ajánlotta, akik 18. évüket betöltötték. Később a szolgáltatást minden más bank ügyfelére kiterjesztették, a korhatárt pedig 16 évre csökkentették. A Pingit applikáció jelenleg iOS, Android, Blackberry OS, valamint Windows Phone operációs rendszerekkel vehető igénybe.

Az alkalmazás utolsó változata minden egyesült királyságbeli banknál folyószámlával rendelkező, 16 éven felüli ügyfél rendelkezésére áll, valamint igénybe vehetik a Barclays Banknál folyószámlát vezető kkv-k is.

A szolgáltató azt a lehetőséget is biztosítja, hogy a kedvezményezett a pénzt a Barclays weboldalán fogadja. Ez a szolgáltatás minden, az Egyesült Királyságban élő és működő magánszemély, valamint a bank kkv-ügyfelei rendelkezésére áll.

Ez az átutalási szolgáltatás a bankszámlát a telefonszámmal, nem pedig az applikációval köti össze, ami azt eredményezi, hogy azok is fogadhatnak átutalásokat, akik nem rendelkeznek okostelefonnal és letöltött applikációval.

A Pingit rendszer a VocaLink által működtetett Faster Payment Scheme szolgáltatást veszi igénybe, így a fizetések azonnaliak még a Barclays- és nem Barclays-ügyfelek között is amellet, hogy az egyes átutalások díjtalanok. A Pingit rendszer kompatibilis az össze angol bank közössége által működtetett PayM mobilfizetési rendszerrel.

5.4. PayM

A PayM rendszer létrehozását az Egyesül Királyság-beli bankok egyik közössége, a Payments Council (Fizetési Tanács, jelenleg Payments UK) kezdeményezte. A rendszer lehetővé teszi azt, hogy a bankszámla-tulajdonosok a telefonszámuk megadásával kezdeményezzenek és fogadjanak fizetéseket.

A PayM szolgáltatás azt jelenti, hogy az egymásnak pénz küldő ügyfeleknek nem kell egymás bankszámlaszámát megismerniük, hanem a fizetés kezdeményezése után elég a kedvezményezett nevét ellenőrizni a telefonon, hogy az átutalt összeg rendben célhoz érjen.

A közreműködő bankok és fizetési szolgáltatók együttműködésével a PayM szolgáltatás 2014 áprilisában indult, és ma már mintegy 40 millió résztvevője van, ami a számlatulajdonosok 90 százalékát jelenti.

A PayM ma önálló pénzforgalmi vállalkozásként működik, és szolgáltatásait szintén a Payments System Scheeme közreműködésével nyújtja.

5.5. Zapp - „Pay by Bank App”

A Zapp az Egyesült Királyság vezető mobilfizetési újítója. A Zapp technológiáját a műszaki fejlesztés, a kiskereskedelem és a pénzügyi szolgáltatások néhány vezető angol cége biztosítja. A VocaLink csoporton belül működő, független vállalkozás, amelyik szintén a Faster Paments Scheeme szolgáltatásainak az igénybe vételével működik.

A rendszerhez való banki csatlakozáskor az ügyfél egy „Pay by Bank” applikációt tölt le a telefonjára. A kereskedőnél fizetéskor erre kell rákliccelni és az ötjegyű PIN kódot megadni, így az ügyfél azonnal kapcsolatba kerül a bankszámlájával.

Amikor ez a kapcsolat létrejött – gyakorlatilag azonnal –, az ügyfél lebonyolíthatja a fizetést. A banki kapcsolat létesítésekor az ügyfél az összes számlája egyenlegét látja, így szabadon döntheti el, melyik számla terhére teljesíti a fizetést.

A Pay by Bank applikáción lebonyolított tranzakciókat a banki applikációs biztonsági szoftverek védik, és mivel a fizetési rendszer digitális tokent használ, a fizető fogyasztónak semmilyen pénzügyi adatát nem kell a kereskedőnek bemutatnia akkor, amikor fizet.

A fenti három példát összegezve, a Zapp és/vagy a Zapp típusú rendszerek lehetnek azok, amelyekből piacvezetők válhatnak. Az a tény, hogy az ügyfélnek nem kell semmilyen más számlát nyitnia a fizetések lebonyolításához, azaz a pénzügyeit egy bankszámláról hatékonyan menedzselheti, illetve az, hogy a kereskedő azonnal megkapja az eladott áru ellenértékét, nyerő pozícióba helyezheti a rendszert.

Ugyanakkor egy ilyen rendszer létrehozása nem egyszerű feladat. Azért nem, mert a rendszer minden partnerét közvetve vagy közvetlenül szerződéses partnerré kell tenni, ami azt jelenti, hogy a kereskedelmi bankoknak a rendszer elengedhetetlen részévé kell válniuk. E kereskedelmi bankok régóta üzleti kapcsolatokat tartanak fenn a bankkártyarendszerekkel, amelyeknek a Zapp közvetlen konkurenciát jelent. Ez azt jelenti, hogy a rendszer minden előnye mellett a térnyeréséhez nagyon jól szervezett és pontosan felépített üzleti munka szükséges.

Egy kiegészítő megjegyzés: miután a Zapp és az esetleges hasonló rendszerek nemzeti elszámolóházak rendszerén működnek, ezért kiegészítő fejlesztések szükségesek ahhoz, hogy nemzetközi fizetéseket tudjanak lebonyolítani. Márpedig annyi bizonyos: a bankkártyák használóinak jelentős része hozzászózott ahhoz, hogy kártyáját bárhol használhatja.

5.6. Bankkártyafizetések

Úgy gondolom, hogy beágyazottsága miatt a bankkártya marad a vezető fizetési eszköz a világon. Az a tény, hogy a Visa vagy a MasterCard – vagy éppen mindkét rendszer – elérhető, a világon szinte mindenütt azt jelenti, hogy elfogadói hálózatfejlesztésben nincsenek komoly feladataik, ami pedig felmerül, azt a partner helyi bankok elvégzik.

Nagy a valószínűsége annak, hogy a fejlesztők javítani fogják az ügyfél-azonosítást biometriaival, de véleményem szerint elegendő az, ha minden kártyakibocsátó alkalmazza legalább az EMV chipet, mivel a chip&PIN azonosító rendszer megfelelő azonosítási biztonságot ad a csalások elkerülésére. Magyarország erre jó példa, mivel a bankkártyacsalások az éves forgalomnak mindössze a 0,006 százalékát teszik ki.

A bankkártyapiacra a legnagyobb fellendülés az érintésmentes kártyák részarányának növekedésében várható. A fejlesztők várhatóan mindent megtesznek a már ma is magas biztonságú fizetési rendszer biztonságának a további növeléséért, hogy azt magasabb összegek kifizetésére is lehessen használni. A legtöbb ország megfelelően gyors távközlési rendszerrel rendelkezik ilyen típusú fizetések lebonyolítására, így azt gondolom, hogy a befektetéseknek az érintésmentes kártyák elfogadására alkalmas POS-terminálok növelésére kell koncentrálnia.

Az is előre jelezhető, hogy kifejlesztésre kerül az a rendszer, amely segítségével a kártyák adataival működő mobiltelefonok segítségével az ATM-ekből érintésmentes módon készpénzt lehet majd felvenni.

Végső következtetésként azt mondhatjuk, hogy világszinten a készpénz várhatóan sokáig megtartja vezető szerepét. Kivételek lehetnek ez ügyben a skandináv országok; ugyanakkor az Egyesült Királyságban már idén is büszkén vallották a szakemberek, hogy 2014-ben sikerült a készpénzfizetések arányát 50 százalék alá szorítani. És még valami: korunkban a technológiai fejlődés olyan gyors, hogy a holnapi helyzetet legfeljebb csak a meteorológusok tudják megjósolni. Következésképpen mindenkinek figyelnie kell az új lehetőségekre.

IRODALOMJEGYZÉK

- Capgemini – Royal Bank of Scotland (2015): World Payments Report 2015, London. <https://www.worldpaymentsreport.com/download>.
- Consult Hyperion (2015): *The Future of Payments – How payments in the UK will evolve in the coming years*. UK: Guildford. <http://www.paymentsuk.org.uk/sites/default/files/The%20Future%20of%20Payments%20Aug%202015.pdf>.
- McKinsey&Company (2015): The Fight for the Customer. McKinsey Global Banking Annual Review 2015. <http://www.mckinseypanorama.com/media/18162/The-fight-for-the-customer-McKinsey-Global-Banking-Annual-Review-2015.pdf>.
- SIDENIUS, PETER (2015): National payment strategies and innovation in the payment industry (presentation). 31st Regional Banking Conference, Budapest, október 19.
- Edgar, Dunn & Company (2015): Advanced Payments Reports. London. <http://edgardunn.com/law-firm-support/14-issues-and-opportunities/173-2015-advanced-payments-report>.
- Moorgate – OPUS – BNY Mellon (2015): Global Payments 2020: Transformation and Convergence. https://www.bnymellon.com/_global-assets/pdf/our-thinking/business-insights/global-payments-2020-transformation-and-convergence.pdf.
- Lafferty Group (2015): New Payments Landscape. Conference materials, október 8–9., London.
- Europol (2015): Payment Card Fraud in the European Union – Perspective of Law Enforcement Agencies. Situation Report, Public Version.
- Lipis & Lipis (2015): *Mobile Payments Beyond the Hype*. Berlin.
- Fed (2015): Consumers and Mobile Financial Services 2015, Washington: Federal Reserve Report, március. <http://www.federalreserve.gov/econresdata/consumers-and-mobile-financial-services-report-201503.pdf>.